

Langtímaaukaverkanir

Mikið er talað og skrifað um langtímaaukaverkanir litíums. Mikilvægt er að nálgast umræðuefnið af stillingu, taka það alvarlega en ekki hræðast það um of.

Litíum getur valdið nýrnaskaða, of- eða vanstarfsemi (oftast van) skjaldkirtils, ofstarfsemi kalkkirtils og hækkun á blóðsykri. Oft er um að ræða skaða sem er afturkræfur, gengur til baka ef litíumskammturinn er lækkaður eða hætt er á lyfinu.

Lykillinn að því að farnast vel er að uppgötva breytingar snemma með þéttni og reglulegu eftirliti með blóðprufum.

Ef upp koma aukaverkanir af þessu tagi fer fram samtal læknis og sjúklings um hvað gera skuli. Stundum getur reynst betur að meðhöndla hreinlega vandamálið, t.d. vanstarfsemi í skjaldkirtli, og halda áfram með litíum. Í öðrum tilfellum getur verið betra að lækka skammt litíums eða hætta á lyfinu.

STÖÐUGLEIKI

Mikilvægt er að halda styrk (þéttni) litíums í blóði stöðugu og réttu. Fyrir utan að taka réttan skammt af lyfinu eru nokkrir aðrir hlutir sem gæta ber að.

Ef fólk þornar mikið, t.d. í ælu- eða niðurgangspest, þarf að hætta tímabundið á litíumi. Þetta eru oftast örfáir dagar, en þetta er mikilvægt til að forðast of-skömmtnun. Sama gildir um annað verulegt vökvatap, t.d. við mikla áreynslu í mjög heitu veðri.

Lyf sem valda meiri vatnsútlosun, t.d. Furix og blóð-þrýstingslyf sem innihalda efni eins og hýdróklórtíazíð, ber að nota með varúð. Ef þarf að byrja að taka slík lyf er rétt að fá ráð læknis um skammtaefirlit og mögulega skammtaáðlögun á litíumi. Stundum þarf að lækka litíumskammtinn fyrirfram. Sama gildir um blóðþrýstingslyf sem hafa áhrif á starfsemi nýrna, t.d. ACE hemla og ARB (t.d. enalapril og losartan).

Bólgueyðandi lyf eru algjörlega bönnuð með litíumi!

BÓLGUEYÐANDI BANNAÐ!

Engin bólgueyðandi lyf skulu tekin með litíumi. Þetta gildir bæði hefðbundin bólgueyðandi lyf (NSAID) eins og Ibufen, Naproxen og Diklofenak - OG nýrri gerðir (COX-2 hemla) eins og Coxerit, Arcoxia o.s.frv.

Þessi lyf hafa veruleg og oft illfyrirsjáanleg áhrif á útskilnað litíums og valda þannig uppsöfnun á litíumi í blóði með mikilli hættu á litíumeitrun.

Paracetamól (Panodil, Paratabs) er í lagi.

Hafðu samband

583 3500
info@permentis.is
permentis.is

Per mentis slf.
Síðumúla 33
108 Reykjavík

Per mentis

LITÍUM (LITAREX)

Tilgangur þessa bæklinga er að miðla upplýsingum og svara spurningum um lyfið litíum (Litarex). Um er að ræða mikið notað lyf við geðhvarfasýki og þunglyndi. Lyfið þolist almennt vel, en mikilvægt er að umgangast það rétt.

Bæklingur þessi er skrifaður af Kristófer Sigurðssyni geðlækni og ætlaður til nota sem viðbót við greiningu, ráðgjöf og meðferð heilbrigðisstarfsfólks. Hann er ekki tæmandi, heldur stiklar hann á stóru og svarar, að okkar dómi, algengustu spurningunum um lyfið.

Síðast uppfært 3. september 2026.

UM LYFIÐ

Lítíum er frumefni, málmur, sem finnst víða í náttúrunni. Á vissum stöðum í heiminum vill svo til að mikið er af lítíumi í berglögum við vatnsból þar sem fólk sækir neysluvatn. Sýnt hefur verið fram á að tíðni sjálfsvíga er marktækt lægri á þessum svæðum. Þetta hefur verið rannsakað bæði í Evrópu og Ameríku.

Lítíum er nokkuð sérstakt fyrir það, að lyfið er ekki skammtað eftir því hversu mikið er tekið af því, heldur eftir styrk lyfsins í blóði. Oftast er gefinn lítill skammtur í byrjun, styrkur mældur í blóði og skammti síðan breytt til að ná þeirri þéttni í blóði sem óskað er eftir.

Afar mikilvægt er að halda rétttri þéttni á lítíumi í blóði. Ef fólk er á háum skammti af lyfinu þarf ekki nema að tvöfalda þann skammt til að ná upp í þéttni þar sem eitrunar-áhrif byrja að koma.

ÁHRIF OG OFSKÖMMTUN

Lítíum byrjar að virka á fyrstu dögnum þegar það er notað við örlyndi (maníu). Fyrir suma virkar það hratt (á nokkrum vikum) á þunglyndi, en oftast tekur mun meiri tíma að fá þau áhrif.

Víð eitrun kemur fyrst sljóleiki, svimi, drafandi tal, skjálfti, stífleiki og ógleði. Þegar eitrunin fer lengra kemur óáttun, óróleiki, ruglástand, flog. Svæsnar eitranir geta verið lífshættulegar.

Ef upp koma einkenni ofskömmtnar skal leita til læknis án tafar.

Töflurnar eru stórar og það er málmbragð af þeim. Þetta reynist sumum erfitt, en venst ótrúlega fljótt.

MOLAR

Lítíum getur valdið handskjálfta. Auðvelt er að meðhöndla það.

Lítíum veldur gjarnan niðurgangi fyrstu dagana.

Lítíum er oftast tekið að morgni og kvöldi, en stundum aðeins einu sinni á dag.

Lítíum eykur oft þorsta og þvaglát. Nefndu það við lækinn ef þetta verður verulegt.

Lítíumstyrkur í blóði og miðtaugakerfi nær jafnvægi á 5-7 dögum eftir skammta-breytingu.

Lítíum er jafnan fyrsta val sem lyf við geðhvarfasýki af gerð I.

Margir hika lengi við að byrja á lítíumi. Eftir að þeir loksins byrja á því sjá þeir gjarnan eftir því að hafa ekki byrjað á því mun fyrr.

Lyfið þolist oftast mjög vel og áhrifin, sérstaklega á maníur og óstöðugleika, eru verulega góð.

BLÓÐPRUFUR

Taka þarf blóðprufur áður en meðferð er hafin með lítíumi. Þegar verið er að stilla af skammta þarf blóðprufur. Eftir það þarf blóðprufur nokkrum sinnum á ári.

Tilgangurinn með rannsóknunum er að athuga styrk lítíums í blóði og ástand líffæra sem orðið geta fyrir neikvæðum áhrifum af lítíumi, þ.e. nýrum, skjaldkirtli, kalkkirtli og sykurbúskap.

Þeir skjólstæðingar okkar sem taka lítíum fá áminningu á þriggja mánaða fresti um að fara í blóðprufur.

Afar mikilvægt er að þeir sem taka lítíum á morgnana bíði með að taka lyfið daginn sem það fer í blóðprufu, taki það eftir að búið er að taka blóðprufuna. Það þarf ekki að vera fastandi fyrir blóðprufuna, en það þarf að taka hana fyrir kl 10 að morgni.

LITÍUM OG BARNEIGNIR

Lengi hefur verið talið að lítíum auki líkur á vissum hjartagöllum, ef móðirin tekur það á fyrsta þriðjungi meðgöngu. Nýrri rannsóknir benda hins vegar til að það sé alls ekki víst að tíðni þessara hjartagalla sé hærri hjá börnum mæðra sem taka lítíum. Ef hún er hærri er munurinn að minnsta kosti mjög lítill. Neikvæð áhrif virkra geðsjúkdóma hjá móður á barn í móðurkviði eru hins vegar afar vel þekkt og viðurkennd. Mikilvægt er að taka samtal um kosti og galla lítíums á meðgöngu við meðhöndlandi lækni. Konur ættu í flestum tilvikum ekki að taka lítíum á meðan á brjóstagjöf stendur.